

Sanahaavi

A

Y

Tavoite:

sanavaraston kasvaminen; aktiivinen, utelias ja tutkiva asennoituminen kielen ja tekstien maailmaan

Tarvittavat materiaalit:

jokin tarkoitukseen sopiva teksti, vihko ja kirjoitusvälineet

Minkä ikäisille sopii:

alakoulu, yläkoulu

Työtapa: itsenäinen työ / parityö

(Myllyntausta – Routarinne 2013, *Sanahanat auki! Ideoita ja innostusta kirjoittamiseen, 2013, tehtävä 8.*)

Otetaan tavaksi aika ajoin poimia sanoja esimerkiksi äidinkielen tai muiden oppiaineiden kirjojen teksteistä ja kirjoittaa niitä vihkoon. Sanoja voi haavata myös lehdistä ja kirjoista, joita parhaillaan lukee, erinomainen lähde sanojen keruulle on esimerkiksi Aku Ankka.

Eri kerroilla voi keskittyä eri asioihin ja poimia erilaisia sanoja: esimerkiksi itselle outoja sanoja, yhdyssanoja, kuvailevia verbejä, mielenkiintoisia adjektiiveja jne.

Jatkotehtävä

Käynnistetään sanakirjavihkoprojekti. Jokainen oppilas aloittaa oman sanakirjavihkonsa, jota säilytetään pulpetissa. Milloin tahansa joku huomaa sanan, joka on kiinnostava tai jonka merkitystä hän ei tiedä, sanan nappaaja ehdottaa sen kirjoittamista sanakirjavihkoon. Sanalle etsitään yhdessä selitys ja sana selityksiin kirjoitetaan sanakirjavihkoon.

Selityksen ihanne on muodoltaan

”[Selitettävä sana] on [yläkäsité], joka [2 – 3 kriteeriä]”, esimerkiksi
”Pöytä on taso, jonka ääressä syödään ja työskennellään.”

Lukuvuoden lopussa kaikki ovat monta sanaa viisaampia.

Tämän jatkotehtävän tavoitteena on tukea sanavaraston kasvun lisäksi metakielellisiä valmiuksia.

Jatkotehtävä

Poimitaan ja kirjoitetaan sanoja, joiden merkitystä ei ymmärretä tai tunneta. Keksitään yhdessä, mitä sana voisi tarkoittaa. Apuna saa käyttää mielikuvitusta. Lopuksi tarkistetaan sanakirjasta, mitä sanat oikeasti tarkoittavat. Kirjoitetaan oikeat selitykset sanakirjavihkoon.

Nykysanastossa apuna voi käyttää Kielitoimiston sanakirjaa ja Suomen kielen perussanakirjaa. Nykysuomen sanakirja tuntee myös vanhempaa, etenkin maanviljelyskulttuuriin kuuluvaa sanastoa, sillä se on nimestään huolimatta iäkkäämpi kuin edellä mainitut.

Uudehkojen sanojen jäljille pääsee Kielikello-lehden (<http://www.kielikello.fi>) ja Kielitoimiston verkkosivujen avulla (<http://www.kotus.fi/kielitoimisto>).

Kaikkein uusimmat sanat eivät ole tietenkään ehtineet vielä sanakirjoihin. On siis ryhdyttävä itse sanakirjan kirjoittajaksi ja pääteltävä merkitys käytön perusteella. Tässä Google ja muut hakukoneet ovat avuksi.

Tämän jatkotehtävän tavoitteena on tukea sanavaraston kasvun lisäksi tutkivaa asennetta kieleen.